Орталық Азия
Университеті
(жоғары оқу орнының толық атауы)

Мемлекеттік аттестаттау комиссиясының 20 *14* жылғы «*09*» *маусым* шешімімен (№ *04* хаттама)

Утегенова Маржан Арынқызына
(тегі, аты, әкесінің аты)

5B011700- Қазақ тілі және әдебиеті мамандығы бойынша
(мамандықтың коды және атауы)

БАКАЛАВРЫ

академиялық дәрежесі берілді

Мемлекеттік аттестаттау комиссиясының төрағасы

Ректор

Хатшы

МО

Тіркеу нөмірі *1239*

2014 жылғы «*11*» *шілде*

Алматы

ЖБ - Б № 0084199

Решением Государственной аттестационной комиссии
Центрально-Азиатского Университета
(полное наименование высшего учебного заведения)

от «*09*» *июня* 20*14* года (протокол № *04*)

Утегеновой Маржан Арынқызы
(фамилия, имя, отчество)

присуждена академическая степень

БАКАЛАВР

по специальности *5B011700-Казахский язык и литература*
(код и наименование специальности)

By the authority of the State Attestation Commission
Central Asian University
(full name of higher education institution)

confers upon *09 june 2014 (minute № 04)*
Marzhan A. Utegenova
(graduate's full name)

the academic degree of **BACHELOR**

in specialty *5B011700- Kazakh language and literature*
(code and name of specialty)

Date «*11*» *july* 20*14*

«*11*» *июля* *2014* года г. *Алматы*

ЖБ - Б № 0084199

1. Тегі *Утегенова*

2. Аты, әкесінің аты *Маржан* *Арынқызы*

3. Туған күні *16.03.1993ж.*

4. Білімі туралы алдыңғы құжат *Аттестат* *ЖОБ № 0050993* *19 маусым 2010ж.*

5. Түсу сынақтары *ҰБТ* *Серия BS № 7638470 12 маусым 2010ж.*

6. Түсті *Орталық Азия Университеті 2010ж.*

7. Бітірді *Орталық Азия Университеті 2014ж.*

8. Қосымша ақпарат

9. Кәсіптік практика

Практиканың түрі	Кредит саны	Баға			
		әріптік	балдық	% - бен	дәстүрлі
Оқу-педагогикалық	2	А	95	4,0	5
Кәсіби практика	8	А	95	4,0	5

10. Қорытынды аттестаттау

Мемлекеттік емтихан тапсыратын пәндердің атауы	Кредит саны	Баға			
		әріптік	балдық	% - бен	дәстүрлі
Қазақстан тарихы	3	А-	92	3,67	5
Мамандану бойынша	3	А	98	4,0	5

11. *Диплом жобасын* орындау және қорғау

Диплом жобасының (жұмысының) немесе диссертацияның тақырыбы	Кредит саны	Баға			
		әріптік	балдық	% - бен	дәстүрлі
Мәшһүр Жүсіп Көпеев шығармашылығы	7	А	100	4,0	5

12. Жалпы кредит саны / ECTS кредит саны *146*

13. Орташа өлшемді баға (GPA) *3,79*

14. *Мемлекеттік аттестттау комиссиясының* шешімімен (20*14* ж. «*09*» *маусым* № *04* хаттама)

білім бағдарламасы

Қазақ тілі және әдебиеті біліктілігі берілді

Казак тілі және әдебиеті мамандығы бойынша

Бакалавр академиялық дәрежесі берілді

Осы диплом Қазақстан Республикасының жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім деңгейіне сәйкес кәсіби қызмет етуге құқық береді

ОРТАЛЫҚ (жоғары) *АЗИЯ* оқу *УНИВЕРСИТЕТІ* орнының атауы)

Алматы қ. (қала)

ДИПЛОМҒА ҚОСЫМША (транскрипт)

№ *ЖБ-Б №0084199*

11 шілде 2014ж. (берілген күні)

29 (тіркеу нөмірі)

Ректор

Факультет деканы

Хатшы

М.О.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
«ӨРЛЕУ» БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ ҰЛТТЫҚ ОРТАЛЫҒЫ» АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМЫ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО «НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ «ӨРЛЕУ»

СЕРТИФИКАТ

Осы сертификат Маржан Утегенова
Настоящим подтверждает, что (тегі, аты, әкесінің аты / фамилия, имя, отчество)

«Қашықтықтан оқыту: сабақты әзірлеуден бастап білім беру процесін ұйымдастыруға дейін»

«Дистанционное обучение: от разработки урока до организации образовательного процесса»

тақырыбында / прошел (ла) курсы повышения квалификации на тему

40 сағат көлемінде біліктілікті арттыру курстарынан өткенін растайды /в объеме 40 часов

Берілген күні « 2020-10-19 жыл
Дата выдачи: года

Тіркеу нөмірі 5390987
Регистрационный номер №

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ ЖӘНЕ ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ИНСТИТУТЫ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ
ИНСТИТУТ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ И ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

СЕРТИФИКАТ

№ 000286

Осы сертификат Утегенова Маржан
Настоящим подтверждает, что *(тегі, аты, әкесінің аты / фамилия, имя, отчество)*

Ерекше қажеттілігі бар балаларға инклюзивті білім беруде педагогикалық-психологиялық қолдау
Психолого-педагогическое сопровождение детей с ограниченными возможностями в инклюзивном образовании

прошел(ла) курсы повышения квалификации на тему/тақырыбында
(05.10.2020-17.10.2020, 72 сағат)
в объеме часов/сағат көлемінде біліктілікті арттыру курсынан өткенін растайды

Первый проректор — М.М. Буркитбаев
Директор ИПКиДО — Б.А. Шайкенов

Алматы
2020

Сертификат с отличием

Center of Excellence
NIS
Nazarbayev
Intellectual
Schools

Утегенова

успешно завершил(а) курс

Қашықтан оқытуды үйренемін

Курстың ұзақтығы - 40 сағат

https://stepik.org/course/74929
https://stepik.org/cert/443942

29.07.2020

DARYN. ONLINE

Qaztest

СЕРТИФИКАТ

Тіркеу № 20-95958

Маржан Утегенова

Daryn.online білім беру платформасы мен **Qaztest.kz** олимпиада сайты бірлесіп ұйымдастырған Республикалық пәндік олимпиадасына **қазақ тілі пәнінен** қатысқандығын растайды

«Daryn.online» ЖШС
директоры Асқар Мақсатұлы

Алматы - 2020

15.06.2020

BILIM KERVEN

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖӘНЕ
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ ОРТАЛЫҒЫ

СЕРТИФИКАТ

Осы сертификат ***Утегенова Маржан Арынқызы***
Настоящим подтверждает, что (тегі, аты, әкесінің аты / фамилия, имя, отчество)

Гуманитарлық пәндер бойынша қысқа мерзімді сабақ жоспарларын дайындау

(Қазақ тілі мен әдебиеті)
прошел(ла) курсы повышения квалификации на тему/тақырыбында

(10-21 сәуір, 80 сағат)
в объеме часов / сағат көлемінде біліктілік арттыру курсынан өткенін растайды

Директор ____________ / **Сариева Д.О.** /
Қолы / подпись атьі-жөні / Ф.И.О.

«Республикалық ғылыми-әдістемелік және педагогикалық біліктілікті арттыру орталығы»

М.О.
М.П. Берілген күні: «21» 04.2023 жыл
Дата выдачи: года

Астана, 2023 жыл

Тіркеу нөмірі
Регистрационный номер № 007247

Негіз : «Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің мектепке дейінгі және орта білім беру комитеті» РММ 09.02.2021ж. № 18-6/152 санды хаты

Білімді ел - Қазақстан

СЕРТИФИКАТ

Республикалық «Білімді ел-Қазақстан» ғылыми – әдістемелік, ұстаздарға арналған танымдық журналында материалдар жарияланғаны үшін

Утегенова Маржан Арынқызы

берілді

«Білімді ел-Қазақстан» журналының Бас редакторы *А.Жақсыбекқызы*

ТіркелдіNo00-36

Қазақстан Республикасы -2023 жыл

Алматы қаласы "Педагогикалық шеберлікті арттыру орталығы"

СЕРТИФИКАТ

Педагогикалық шеберлік

Утегенова Маржан Арынқызы

Алматы қаласы,"Педагогикалық шеберлікті арттыру орталығының"ұйымдастырумен "Шебер-ұстаз" атты 2 күндік семинар-тренинг сабақтан өтіп,біліктілігін арттырғанын растайды.

Алматы қаласы,2023

«ШЕБЕР ҰСТАЗ»

Орталық жетекшісі:
Едил.Н.А.

РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ

DIPLOM

I ОРЫН

«Іздеңіс жолы» қоғамдық қоры мен Халықаралық ғылым мен білімді қолдау орталығының ұйымдастыруымен Алаштың ақиық ақыны Мұқағали Мақатаевтің 9-ақпан туған күніне орай оқушылар арасындағы Республикалық байқауға белсене қатысып,

«Жыр жүйрігі - Мұқағали Мақатаев» *номинациясы бойынша*

Балманов Жан

Жетекшісі: *Утегенова Маржан Арынқызы*

марапатталады

Халықаралық ғылым мен білімді қолдау орталығының директоры **Н.А. Жолтаева**

Алматы 2021 ж

тіркеу № 001/040

Ізденіс жолы» қоғамдық қоры мен Халықаралық ғылым мен білімді қолдау орталығы

DIPLOM

I ОРЫН

«Ізденіс жолы» қоғамдық қоры мен Халықаралық ғылым мен білімді қолдау орталығының ұйымдастыруымен «Әбілхан Қастеев бейнелеу әлемінде» оқушылар арасындағы Республикалық байқауға белсене қатысып, «Натюрморт» номинациясы бойынша

Ермекұлы Ернар

Жетекшісі: *Утегенова Маржан Арынқызы*

марапатталады

Халықаралық ғылым мен білімді қолдау орталығының директоры Н.А. Жолтаева

тіркеу №002/237

DIPLOM

І ОРЫН

«Ізденіс жолы» қоғамдық қоры мен Халықаралық ғылым мен білімді
қолдау орталығының ұйымдастыруымен **«Дала жұлдызы Ыбырай Алтынсарин»**
оқушылар арасындағы Республикалық байқауға белсене қатысып,
«Ыбырай оқулары» номинациясы бойынша

Әбіләкім Айару Жұмағалиқызы

Жетекшісі: *Утегенова Маржан Арынқызы*

марапатталады

Халықаралық ғылым мен білімді
қолдау орталығының директоры Н.А. Жолтаева

тіркеу № 00123

«USTAZ TILEGI» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ

UST.KZ
Халықаралық жоба

THE REPUBLICAN SCIENTIFIC- METHODICAL CENTER «USTAZ TILEGI»

Диплом

2 *дәрежелі*

«Қараша» айында өткізілген Республикалық «Педагогика» Блиц-турнирінің 2 орын жеңімпазы Қызылорда қаласы, Ж.Қизатов атындағы 23 мектеп-лицейінің қазақ тілі және әдебиеті мұғалімі

Утегенова Маржан Арынқызы

марапатталады

«Ұстаз тілегі» республикалық ғылыми әдістемелік орталығының директоры: Джамбулова С. А.

Уақыты: 22.11.2020

Тіркеу № Т-0245917

«USTAZ tilegi»

IZDENIS joly

175 ЖЫЛ

ДИПЛОМ

«Ізденіс жолы» қоғамдық қоры мен Халықаралық ғылым мен білімді қолдау орталығының ҚР Президенті Қасым Жомарт Тоқаевтың "Абай -рухани рефарматор" атты мақаласын насихаттау барысында ұйымдастырылған педагогтар шығармашылығына арналған «Абай мұрасы – ұлтымыздың рухани байлығы» атты халықаралық ғылыми – тәжірибелік қашықтық конференциясына өз тәжірибесімен бөлісіп, білім саласына қосқан үлесі үшін

Утегенова Маржан Арынқызы

марапатталады

Халықаралық ғылым мен білімді қолдау орталығы директоры
Н.А.Жолт...

«Ізденіс жолы» Қоғамдық қоры директоры
С.Ә.Жүзеев

ІЗДЕНІС ЖОЛЫ

Алматы 2020жыл

тіркеу 11/0018

Мақтау қағазы

Ақиық ақын *Мұқағали Мақатаевтың*
туғанына *90 жыл* толуына орай ұйымдастырылған
мектепішілік мәнерлеп оқу байқауында
***III орын* иеленгені үшін**

Әбіләкім Айару

м а р а п а т т а л а д ы

Мектеп-лицей директоры *Б. Дуйсенбаев*

Қызылорда 2021 жыл.

Ж. Қизатов атындағы №23 мектеп-лицей

ДИПЛОМ

Отбасы күні мерекесіне орай ұйымдастырылған "Әкем, анам және мен" отбасылық сайысында жүлделі I- ші орын алғаны үшін

„Қыран" отбасы

МАРАПАТТАЛАДЫ

Мектеп-лицей директоры: Б. Дүйсенбаев

Қызылорда 2023

Сабақтың барысы
б)Есептерді шешіңдер.
А)Ш: 220+380=600м2
72000:600=120г/м2
220*120=26400г=26кг400г
380*120=45600г=45кг600г
Ж: 1-алаңқайға 26кг400г,
2-алаңқайға 45кг600г тұқым қолданылды.
Ә)Ш: в=1251:3*1=417м
S=a*b=1251*417=521667м2
P=2*(a+b)=2*(1251+417)=3336м
Ж: Жер телімінің Р-3336м, S-521667м2.

ҰЛТТЫҚ ЖАЗУДЫҢ РЕФОРМАТОРЫ

Утегенова Маржан Арынқызы
Жәлел Қизатов атындағы №23мектеп-лицейінің
қазақ тілі және әдебиеті пән мұғалімі

Кіріспе.

"...Ахмет қазақ ұлтына жанын аямай қызмет қылды... халықтың арын іздеп, өзінің ойға алған ісі үшін бір басын бәйгеге тікті" деп жазған екен Сәкен Сейфуллин.

Ахмет Байтұрсынов бүкіл саналы өмірін қазақ қоғамында білім-ғылымның дамуына, ағартушылық ісінің жанданып кемелденуіне бағыштады. Ол оқу-тәрбие жұмысын жетілдіру саласында өзіндік өшпес ізін қалдыра білді. "Әліпби", "Тіл құралы", "Әдебиет танытқыш" т.б. оқу құралдарын жазып, қазақ тілі мен әдебиетін оқытудың әдістемелік мәселелерін зерттеу ісімен айналысты. Қазақ тілінің табиғаты, өзгешеліктері, араб алфавитін жетілдіру, терминдер туралы ғылыми өресі биік еңбектер жазды. Оның 1926 жылы Баку қаласында өткен түркологтардың Бүкілодақтық I съезіне қатысып, араб, түркі тілдері мен сол тілдерде қолданылатын әліпбилер туралы баяндама жасауы, бірнеше комиссияның жұмысын басқаруы, Қазақстан Оқу-ағарту халық комиссариатындағы, баспа ісін басқарудағы жұмыстары оның қоғамдық, мәдени-ағартушылық, ғалымдық қызметінің алуан арналы қомақтылығын танытады.

Негізгі бөлім.

Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ халқының 20 ғ-дың басындағы ұлт-азаттық қозғалысы жетекшілерінің бірі, мемлекет қайраткері, ақын, публицист, қазақ тіл білімі мен әдебиеттану ғылымдарының негізін салушы ғалым, ұлттық жазудың реформаторы, ағартушы... Байтұрсынов әліпбиі қазақ тілінің табиғатына бейімделген араб жазуы негізінде жасалды. Ол Қазақ Білімпаздарының тұңғыш съезінде (Орынбор, 1924), Түркітанушылардың бүкілодақтық 1-құрылтайында (Баку, 1926) араб жазуындағы әліпбидің қажеттілігін, құндылығын жан-жақты тұжырыммен дәлелдеген ғылыми баяндама жасады. Бұл әліпби ұлттық жазудың қалыптасуындағы ірі мәдени жетістік болып табылады.

Ғалым сауатсыз халықтың болашағын ойлап, жаны күйзелді. Қазақ халқы тұтынып отырған араб алфавитінің теріс жақтарын, кемшілік тұстарын көріп, өзгеріс енгізуді қажет деп санайды. Ол туралы ойын «Қазақ білімпаздарының тұңғыш съезінде» сөйлеген сөзінде айтады.

А.Байтұрсыновтың ойынша, жақсы әліпбидің мынадай қасиеттері болу керек: жақсы әліпби тілге шақ болу керек; Жақсы әліпби жазуға жеңіл болуға тиіс, әліпбидің әріп суреттері қиын болса, мүшелері көп болса, жазуды ұзақтатып, уақытты көп алады; әліпбидің жақсысы баспа ісіне қолайлы болуы тиіс; Жақсы әліпби үйренуге де қолайлы болуы тиіс. Жақсы әліпбиге лайық бұл төрт сипатқа келмейтін әліпбидің бәрі де кемшілікті әліпби болмақ.

А. Байтұрсынов қазақ балаларының өз ана тілінде сауат ашуына көп күш жұмсады. Жас ұрпақтың сауатын қазақша ашатын ұлттық жазу **таңбасының керектігін ұқады.** Оған дейінгі мұғалімдер баланы өз ыңғайларына қарай не орыс, не араб жазуларын пайдаланып, түрлише оқытатын. Сондықтан, ол оқу жүйесін бір қалыпқа келтіру мақсатымен, балаларды оқытуда, әріп үйретуде жеңіл болуы үшін жас ерекшеліктеріне, ой-өріс, сана-сезімдерінің қалыптасу ыңғайына қарай әліппе оқулық кітабын жазуды қолға алады. Ол үшін ең алдымен алфавиттегі әріптердің қолданылу ретін, жұмсалу орнын анықтауды мақсат етеді. Екінші орынға оқыту жүйесі мен мектеп, медресе, оқулық, т. б. Мәселелерді қойды. Шамамен 1910 жылдан бастап, араб жазуы таза сол күйінде қазақ тілі үшін жайлы еместігін байқап, оны қазақ тілінің дыбыстық жүйесіне икемдеп, қайта түзетуді қолға алады. 1913 жылғы «Қазақтың» № 35 санында жарияланған "Жазу мәселесі" деген мақаласында А. Байтұрсынов дауысты дыбыстарды таңбалау жөнінде өз ұсыныстарын айтты. Ол өзінің айтқан пікірлерін Ғ. Мұса мырзаның айтқан пікірімен салыстыра отырып, араб графикасы негізіндегі қазақ жазуында о, у, ы, е әріптерінің қалай таңбалануы жөнінде өз концепциясын ұсынады [3; 47-48 бб.].

Араб жазуын қазақ тіліне лайықтап өзгерту үшін оған мынадай өзгерістер енгізу керек дейді:

1. Егер дауысты дыбыстар жуан айтылса, олардың қатарындағы дауыссыз дыбыстар да жуан айтылады, егер дауысты дыбыстар жіңішке айтылса, олардың қатарындағы дауыссыз дыбыстар да жіңішке айтылады, яғни, дыбыстар үндестік заңына бағынады деген пікірді білдіреді.
2. Дауысты дыбыстардың жіңішке айтылуы үшін жіңішкелік белгісі «дәйекшені» енгізу, оны сөздің алдына қою, ол қазақ тілін көп әріптіліктен құтқарады.
3. Әрбір дауысты дыбыстың өз таңбасын белгілеу.

Біз араб алфавиті негізінде өз әліпбиімізді жасадық. Сол сияқты, араб харпін жазба машиналарына қолайландыру әдістерін де жетілдіріп жатырмыз. Соңғы жылдары тіпті, машинаға араб және орыс харпін қатар енгізуге де қол жеткізілді. Түркі халықтарының 90 % ежелден араб шрифтін қолданып келеді, және осы шрифт жүйесі негізіндегі жазу мәдениетін қалыптастырған. Жазба мәдениет ұғымына шрифт пен оны қолданумен байланыстының бәрі кіреді. Жазба мәдениеті қалыптасқан халықтарға шрифт жүйесін басқамен ауыстыру – оңай іс емес. Бір жүйеден екіншісіне сатылай өтуінің өзінде көп уақыт, құралдар мен күшті қажет етеді. Әсіресе, жазу мен оқуды параллельді екі жазу бойынша ұйымдастыру, параллельді баспаларды шығару қажет болады. Мұндай мәдени және материалдық мүмкіндікті қазақ халқы ғана емес, түркі халықтарының бірде бірі игеріп отырған жоқ. Жаңа алфавитке өту үлкен қаржы, күш-қуат пен еңбекті талап етеді. Академиялық жұмыстарды жүзеге асыру, баспаханаларды жарақтандыру, параллельді баспа жұмыстарын игеретін ұстаздарды даярлау, т. б. – мұның барлығы 9-10 ой күшін немесе 9-10 миллионның шаруасы емес. Сол себепті, харіпті өзгерту біз үшін ірі қоғамдық-экономикалық маңызы бар, үлкен жауапкершілікті талап ететін мәселе болып табылады. Халық, соның ішінде, сауаттылар жаңа алфавитке көшудің артықшылықтары мен пайдасы айқын көрініп тұрған жағдайда ғана бұл бастаманы қолдайтындығы сөзсіз. Керісінше, жаңа алфавиттің салыстырмалы түрде еш артықшылығы жоқ. Араб харпін латын әріптерімен өзгерту мәселесі көптеген ғалымдардың екі алфавитті салыстыра зерттеуге мәжбүрледі. Менің келтіретін дәйектерім жеке пікірім емес, осы мәселені зерттеген көпшіліктің зерттеулерінің нәтижесі болып табылады.

Екі шрифті салыстыруда және оның қажеттілігі мен маңыздылығын айқындауда төмендегілер негізге алынуы керек:

1. Тілдің негізгі элементтерін бейнелеу дәрежесі;
2. Баспа және қолжазба мәтінінің оқылу тездігі;

3. Тез жазылуы және оқылуы;
4. Типографиялық техникаларға қолайлылығы;
5. Сауат ашу ісіндегі тиімділігі;
6. Баспа және қолжазба мәтінінің сыртқы әсемдігі мен көз гигиеналылығы деп, осы критерийлер бойынша жеке-жеке салыстырмалы талдау жасайды.

Әліпбилердің тілдегі дыбыстарды толық бейнелеу дәрежесінен бастасақ, Қазақ тілінің дыбыстарын белгілеуде араб жүйесінің 19 әрпін өзгеріссіз, 5 әрпі өзгертумен алынды. Латын алфавитінде 15 әріпті ғана өзгеріссіз алуға болады. Ал 7 әріптің дыбысталуы мен жазылуына өзгерістер енгізілуі тиіс болады. Қазақ тілінің екі дыбысын белгілеуде сәйкес келетін латын әріптері жоқ. Сондықтан оларды ойдан қосуға тура келеді. Осыдан қазақ тілінің дыбыстарын бейнелеуде араб жүйесінің таңбалар қоры латын харпімен салыстырғанда артық екенін байқаймыз.

Енді, екі харіптің оқу процесін жеңілдетуге ықпалын салыстырып көрейік. Сауатты адам әр әріпті жеке-жеке емес, сөздерді бірден оқиды. Латын жүйесінің негізгі элементтері – әр түрлі үйлесімдегі тік таяқша мен доға. Латын жүйесі бойынша баспа жолы екі параллельді сызықтардың ортасында орналасады. Неміс профессоры Мейман тәжірибелік педагогика зерттеулерін жүргізу барысында ерекше белгілері бар немесе қосымша таңбалары бар әріптері тез оқылатындығын және сөзге үлкен сипаттылық беретінін дәлелдеді. Араб әріптерінде параллельді сызық жоқ. Нүктелер мен қисық сызықтар жеке сөзге үлкен сипат беріп оның оқылуын ***тездетеді.*** Араб жүйесі латын алфавитіне ***қарағанда тез оқылады.*** Араб жүйесіндегі баспа және қолжазба әріптер бірдей. Латын әрпінде бас әріптердің болуы шрифт реестрінің көлемін үлкейту сияқты баспа ісінде қиындықтар туғызады. Латын әріптерін жазғанда сағат бағытына қарсы қимыл жасалады. Блонский адамның қолы немесе саусағын сағат бағытында қозғауға әсер ететін ұсақ бұлшықеттердің жақсы дамығандығын айтады. Сонымен қатар, араб әрпін жазғанда латындықтардай үлкен шеңберлер емес, ұсақ қимылдар жасалады. Нәтижесінде араб әріптері әлдеқайда тез жазылады. Араб алфавиті барлық нүктелерін қосқанның өзінде латын әрпімен салыстырғанда 25-30 % аз қозғалыс импульсін береді [8, 34 б.]. Жоғарыдағыдай ғылыми нақты дәлелдерді келтіре отырып, А. Байтұрсынұлы бастаған зиялылар араб әліпбиінің маңыздылығын, және латыншылардың келтірген барлық аргументтеріне дәйекті жауаптар айта білді. Әрине тіл білімінің қағаны Ахмет Байтұрсынұлының баяндамасының құнды болатыны сөзсіз еді.

Қорытынды

Сонымен, А. Байтұрсынұлы бастаған алаш зиялыларының араб жазуын жақтаудағы негізгі дәлелдері – бұл алфавиттің 12-13 ғасыр бойы қолданылып, орнығып қалғандығы, қазақ тілінің дыбыстық табиғатына лайықталып, өзгертіліп, қазақ мәдениеті мұқтаждығын толық өтеп отырғандығы және оның дыбыс әдісімен оқыту ісіне айтарлықтай қолайлы болып шыққандығы. Сондай-ақ, А. Байтұрсынұлы бұл алфавиттің полиграфиялық мүмкіндіктері мен экономикалық тиімділік жақтарын да баса көрсетеді, жаңадан сауатталып келе жатқан халқымыздың қайтадан сауатсыз болып қалатындығына, араб графикасымен жазылған дүниелерімізден қағажу қалып, тарихи санамыздың күңгірттенетініне де көңіл аудартады.

1. *«Қазақстан».* Ұлттық энциклопедия / Бас ред. Ә. Нысанбаев. – Алматы: «Қазақстан энциклопедиясы» Бас редакциясы, 2 т. 1993. 720 б.
2. *Қазақ білімпаздарының тұңғыш съезі.* А., 2005. – 114 б.
3. *Мамырова Н.* Т. Ахмет Байтұрсынов – қазақ жазуының реформаторы. Ф. ғ. к. дәрежесін алу үшін дайындалған дисс. /Ғыл. жет.: фил. ғ. д., проф. Серғалиев М. С. Алматы, 1994. – 154 б.
4. *«Қазақстан».* Ұлттық энциклопедия / Бас ред. Ә. Нысанбаев. – Алматы: «Қазақстан энциклопедиясы» Бас редакциясы, 1 т. 1998. 720 б.
5. *Тойшыбекова Ж.* Қ. XX г. басында Қазақстанда латын алфавитіне көшу идеясының қалыптасуы //ҚазҰУ хабаршысы. Тарих сериясы, № 1 (136). 2005. – 195-197 бб.
6. *Әбілқасымов Б.* Алфавитті өзгертудің тарихын зерделесек... // «Қайнар» университетінің хабаршысы. 2001. № 1. 15-21 бб.
7. *Сатқынбай А.* Б. Ахмет Байтұрсынов тағлымы //*Қазақ әдебиеті.* № 5, 2. 11. 2006. – 8 б.

МАЗМҰНЫ

Айтхожаева Айжан Абдукаповна 3
Бексейтова Шамшат Маратовна 7
Дарибаева Гулмира Султанбековна 9
Мейрам Сәндігүл Талғатқызы 13
Нұрмаханова Лаура Кенжебекқызы 16
Терекбаева Акдидар Сакеновна 19
Сабирова Дина Толыбаевна 22
Ботанова Маржан Құнанбайқызы 24
Дандесова Мереке Сахиқызы 27
Әмзеева Назерке Ғазизқызы 28
Нурмаханова Шугыла Кенжебековна 31
Сералиева Марзия Аяғанқызы 34
Зулхарнаева Альбина Жалгасовна 36
Молдашбекқызы Арайлым 46
Мубаракова Нұргүл Мубаракқызы 59
Ержанова Салтанат Акисовна 63
Қыстаубекова Бибігүл Мырзабайқызы 67
Қыстаубекова Бибігүл Мырзабайқызы 72
Утегенова Маржан Арынқызы 75